

ТРУДОВА ПІДГОТОВКА

В РІДНІЙ ШКОЛІ

№ 5, 2015

ПЕРЕДПЛАТНИЙ
ІНДЕКС: 68837

У НОМЕРІ:

Навчальна програма з трудового
навчання для загальноосвітніх
навчальних закладів 5 – 9 класи.
Закінчення

Безпека праці у шкільних майстернях
Програма навчальної дисципліни

Вибір об'єктів праці в процесі
навчання старшокласників
технології бісерного плетіння

ДЕТАЛЬНІШЕ НА PEDPRESA.UA

видавництво
**ПЕДАГОГІЧНА
ПРЕСА**
ДЕРЖАВНЕ ІНФОРМАЦІЙНО-ВИРОБНИЧЕ ПІДПРИЄМСТВО

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ

№ 5 (127) 2015 ВЕРЕСЕНЬ - ЖОВТЕНЬ

Виходить шість разів на рік

РЕДАКЦІЙНА РАДА:

Головний редактор

Дмитро Кільдеров, завідувач кафедри теорії і методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова, кандидат педагогічних наук, доцент

Надія Боринець, завідувач Науково-методичного центру технологічної освіти та профорієнтації Київського університету ім. Б. Д. Іфінченка, доцент

Андрій Гедзик, завідувач кафедри професійної освіти та комп'ютерних технологій Уманського державного педагогічного університету ім. Павла Тйчини, доктор педагогічних наук, доцент

Галина Гаврилюк, завідувач науково-методичної лабораторії трудового навчання, креслення та основ безпеки життєдіяльності КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»

Сергій Дятленко, заступник директора Департаменту загальної середньої та дошкільної освіти МОН України

Олександр Коберник, директор Інституту природничо-математичних дисциплін та технологічної освіти Уманського державного педагогічного університету ім. Павла Тйчини, доктор педагогічних наук, професор

Микола Корець, директор Інженерно-педагогічного інституту Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, доктор педагогічних наук, професор

Василь Кузьменко, завідувач кафедри педагогіки і психології комунального вищого навчального закладу «Херсонська академія неперервної освіти», доктор педагогічних наук, професор

Леонід Оршанський, завідувач кафедри трудового і професійного навчання та декоративно-ужиткового мистецтва Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка, доктор педагогічних наук, професор

Володимир Стещенко, завідувач кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти Слов'янського державного педагогічного університету, доктор педагогічних наук, професор

Микола Пригодій, завідувач кафедри методики навчання та управління навчальними закладами Національного університету біоресурсів і природокористування України, доктор педагогічних наук, професор

Григорій Терещук, перший проректор Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України

Валентина Титаренко, декан факультету технологій та дизайну Полтавського національного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка, доктор педагогічних наук, професор

Олексій Торубара, декан технологічного факультету Чернігівського національного педагогічного університету ім. Тараса Шевченка, доктор педагогічних наук, професор

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державне інформаційно-виробниче підприємство
видавництво «Педагогічна преса»

Заснований у 1995 р.

До 2012 р. журнал виходив у світ під назвою «Трудова підготовка в закладах освіти», до 2014 р. під назвою «Трудова підготовка в сучасній школі». Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації, серія КВ № 20004-9804Р

Схвалено вченою радою Інституту гуманітарно-технічної освіти НПУ ім. М. П. Драгоманова (протокол від 30.09.2015 №2)

ОФІЦІЙНА ІНФОРМАЦІЯ

Навчальна програма з трудового навчання для загальноосвітніх навчальних закладів 5-9 класи. *Закінчення*..... 2

УЧИТЕЛЮ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Б. М. ТИТАРЕНКО
Безпека праці у шкільних майстернях
Програма навчальної дисципліни..... 15
Ю. КОЛОМІЄЦЬ, О. БОКШИЦЬ
Дидактичні особливості естетичного виховання учнів 5-9 класів на уроках трудового навчання 18
О. ХИЩЕНКО
Трансформація та генеза проектно-технологічної діяльності учнів на уроках технологій 24
Б. Б. БУРДУН
Сучасні напрями трудового виховання учнів на уроках трудового навчання 28

РОБОТА З УЧНЯМИ

С. В. БІЛЕВИЧ, Л. М. КУЗАН
Вибір об'єктів праці в процесі навчання старшокласників технології бісерного плетіння 32

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ

ТИТАРЕНКО Б. Я.
Український вишитий рушник 42

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Аналіз досвіду країн Європейського Союзу в забезпеченні неперервної професійної освіти від школи до вищого навчального закладу 46

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідають автори.
Редакція залишає за собою право на редагування та скорочення прийнятих до друку матеріалів. Рукописи не повертаються.
У разі використання матеріалів посилання на журнал з обов'язковим © всі права захищені. Жодні частина, елемент, ідея, композиційний підхід цього видання не можуть бути скопійованими чи відтвореними в будь-якій формі і ніякими засобами - ні електронними, ні фотомеханічними, тому числі й ксерокопуванням, записом або комп'ютерним архівуванням, без письмового дозволу видавця

© «Педагогічна преса», 2015
© «Трудова підготовка в рідній школі», 2015

АНАЛІЗ ДОСВІДУ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ВІД ШКОЛИ ДО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

И. М. ТИТОВА, завідувач кафедри теорії та методики професійної підготовки НПУ імені М. П. Драгоманова,
доцент кафедри теорії та методики професійної підготовки, кандидат педагогічних наук

Система професійно-технічної освіти кожної країни Європи неповторна, адже є продуктом її історичного суспільно-економічного розвитку, ставлення до праці та фахового вміння, яке формувалося сторіччями. Одним із пріоритетів стратегічного розвитку країн Європи визнано створення єдиного європейського простору вищої освіти для забезпечення світової конкурентоспроможності фахівців євро регіону [9].

Разом з тим в Євросоюзі професійна освіта - це особиста справа кожної країни, тобто є загальні домовленості, принципи, спрямовані на розвиток освіти, проте немає загального законодавства для всіх країн Європи.

Вивчаючи досвід зарубіжних країн, К. Корсак звертає увагу на те, що в країнах Європи професійна підготовка перенесена у заклади вищої освіти. На практиці це зумовило виникнення великої кількості політехнічних та інших професійних інститутів, які стали основою вищої професійної освіти. Вони функціонують поряд із мережею закладів університетського рівня, які видають академічні дипломи типу «А». Усі, хто отримав середню професійну освіту мають можливість вступити у вищі професійні заклади. Програми навчання в них розраховані на 3 - 4 роки і після закінчення видається диплом типу «В». Навчання в таких навчальних закладах коштує значно менше (у 2-3 рази), ніж в університетах. Є сподівання, що це дасть можливість охопити вищою освітою у Європі 100 % молоді 18-23 років. Тому в цих країнах протягом останніх двадцяти років система вищої освіти поповнюється вищими професійними закладами, а не університетами [5].

Що стосується інженерно-педагогічної освіти в Європі, то її отримують ті особи, які вже мають вищу технічну освіту та інженерну практику. Для здобуття кваліфікації викладача технічних дисциплін «Європейський інженер-педагог» необхідно засвоїти галузь знань «Інженерна педагогіка», яка акумулює в собі знання низки дисциплін, та набутти практичного досвіду роботи не менше одного року в якості викладача технічних дисциплін.

Заснована в Австрії в 1972 р. та впроваджена Європейським товариством інженерної педагогіки (IGIP), діюча програма підготовки Європейських інженерів-педагогів передбачає надання знань не тільки з інженерної педагогіки, а й із питань психології, соціології, риторики, технічних засобів навчання, біологічних основ розвитку людини тощо.

Підтримуємо позицію науковців на чолі з О. Коваленко : «Така система підготовка безумовно має багато позитивного і приносить свої вагомні результати, що заслуговує на увагу та вивчення цього досвіду. Але не варто забувати, що ця система підготовки скла-

лася на певному соціальному, економічному підґрунті та історичних освітянських традиціях, властивих саме Європі. Застосовуючи досвід інших країн треба пам'ятати про і про наші традиції, специфіку та досягнення в освітянській сфері» [6, 28].

Аналіз результатів досліджень вітчизняних та іноземних учених з питань професійної освіти за кордоном (Н. Абашкіна [1], Н. Авшенюк [2;3], О. Ігнатюк [4], О. Коваленко [5], С. Сисосва [7] та інші), дає підстави стверджувати, що сучасна професійна освіта має сприяти розвиткові демократичної культури, формуванню необхідних компетентностей, політико-правових і соціально-економічних знань в умовах ринку.

Мета дослідження полягає у спробі встановити ті основні особливості професійної освіти у Європі, які можна було б інтегрувати у вітчизняну систему.

У кожній країні ЄС склалися своя система професійного навчання та її державне регулювання. У Данії функціонують паритетні комітети безперервної професійної підготовки, у Німеччині - Федеральні і земельні комітети та Федеральний інститут безперервного навчання. У Нідерландах державні та регіональні органи професійної освіти, які спільно працюють над розробкою навчальних програм та контролюють виконання контрактів про навчання, що укладають працівники з дирекціями підприємств. У Бельгії управління діяльністю центрів професійної підготовки здійснює Національна служба зайнятості. Разом з тим є спільні риси, а саме те, що у професійній підготовці кадрів у всіх європейських державах беруть участь коледжі та вищі навчальні заклади, а також налагоджуються контакти між професійно-технічними школами і підприємствами [8].

У системі інституцій Євросоюзу наявні різноманітні структури, які займаються питаннями розвитку професійної освіти:

- Європейський центр розвитку професійної освіти (European Centre for the Development of Vocational Training - *CEDEFOP*), офіційний сайт - <http://www.cedefop.europa.eu/>.

- Європейський фонд освіти (European Training Foundation - *ETF*), офіційний сайт - <http://www.etf.europa.eu/>.

- Європейська асоціація дослідників у галузі освіти (European Educational Research Association - *EERA*), офіційний сайт - <http://www.eera-ecer.de/>.

- Європейська мережа дослідників у галузі професійної освіти і навчання (European Research Network in Vocational Education and Training - *VETNET*), офіційний сайт - <http://vetnet.mixxt.org/>.

- Європейська асоціація педагогічної освіти (Association for Teacher Education in Europe - *ATEE*), офіційний сайт - <http://www.ateel.org/>.

- Європейська інформаційна мережа з питань освіти (The Information Network on Education in Europe - EURYDICE), офіційний сайт - <http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/>.

- Європейська асоціація з професійно-технічної освіти і навчання (European Forum of Technical and Vocational Education and Training - EfVET), офіційний сайт - <http://www.efvet.org/>.

Президент Міжнародного благодійного Фонду «Міжнародний фонд досліджень освітньої політики» Т. Фініков у презентації «Сучасні тенденції розвитку професійної освіти: досвід Нідерландів» охарактеризував значення професійної освіти в сучасному світі, зокрема зазначив, що в травні 2011 р. в м. Турині був розпочатий інтерактивний процес аналізу освітньої політики в сфері професійної освіти та навчання в окремо взятих країнах, учасниками якого були представники країн ЄС, країн-партнерів Європейського Фонду освіти, інститутів ЄС, міжнародного співтовариства. Метою цього процесу було визначення сучасних та перспективних тенденцій розвитку системи професійної освіти та навчання в кожній країні в соціально-економічному розрізі, глибокий аналіз фактичної ситуації, обговорення виявлених проблем в рамках міжнародного структурованого діалогу.

Нині можна виділити такі моделі профпідготовки в Європі і типізувати їх:

1. Модель-1 поєднує загальну освіту та професійну підготовку на завершальній стадії середньої освіти з тривалістю навчання 2-4 роки. Молодь вибирає чи продовжувати навчання у вищих навчальних закладах, чи розпочати активну трудову діяльність відповідно до фахового сертифіката. Дана модель характерна для Швеції й досить поширена у решті країн Скандинавії.

2. Модель-2 передбачає створення мережі спеціалізованих закладів професійно-технічної освіти з кількарічними програмами, які мають обов'язкові дві складові - загальноосвітню і фахову. Тобто теоретичне навчання в аудиторіях та лабораторіях цих закладів доповнюється виробничою практикою за профілем підготовки. Залежно від успіхів у навчанні та змісту дипломів чи сертифікатів випускники отримують право на продовження освіти. Дану модель використовує більшість країн Європейського Союзу, Центральної Європи, СНД.

3. Модель-3 має назву комбіноване або «дуальне» навчання, яке відбувається одночасно на робочому місці та в спеціалізованому навчальному закладі. Найбільш поширеними варіантами розподілу часу між двома видами навчання є такі співвідношення - 4:1, 3:1 чи 2:1. Між учнем і керівником підприємства, на якому проходить виробнича підготовка, підписується індивідуальний контракт. Можливості подальшого навчання випускників цієї моделі профосвіти залежать насамперед від змісту програм навчання і досягнутих успіхів. Ця модель винайдена й удосконалена у Німеччині, а також є основою підготовки кваліфікованих робітників і помічників майстрів у ФРН, Австрії, частині Швейцарії та інших країнах.

4. Модель-4 не потребує створення професійно-технічної навчальної закладів, оскільки спирається цілком на виробниче учнівство і зберігає майже всі основні ознаки підготовки молоді у часи Середньовіччя. Учень є працівником фірми чи підприємства довірного розміру та форми власності. Складання випускних екзаменів дає право на суто фаховий сертифікат і виключає можливість безпроблемного вступу у вищу школу. Ця модель характерна для Японії.

Цікаво, що за даними учасників V Міжнародної конференції з проблем освіти дорослих (Гамбург, 1997), 85 % всіх працюючих у світі людей отримали професійну освіту шляхом традиційного учнівства [9].

5. Модель-5 передбачає надання дуже різноманітної за місцем навчання і тривалістю програм професійної підготовки особам, які можуть розглядатися як безробітні, а саме:

- випускники закладів середньої освіти, що не спромоглися вступити до вищих навчальних закладів;
- дорослі особи, що втратили місце роботи і планують змінити фах тощо.

Професійно-технічна освіта є переважно засобом боротьби з безробіттям та соціального захисту частини населення з низьким рівнем освіти, отож фінансування її здійснюється з позаосвітніх джерел - фондів боротьби з безробіттям, соціальної підтримки осіб з низьким рівнем освіти. Таку модель професійно-технічної освіти обрали Великобританія.

Отже, аналіз науково-педагогічної періодики дає можливість стверджувати, що нова «гуманістична» чи «критично-креативна» парадигма професійної освіти в Європі спрямована на формування активної та незалежної особистості, здатної розшукати роботу та її успішно виконувати. Безперечно даний досвід є актуальним і для України, тому постає риторичне запитання: «Яку модель професійної освіти та навчання оберє Україна або можливо відбудеться оновлення та удосконалення існуючої?».

Держава та промислові підприємства (у країнах Європи) виступають як партнери і в більшості випадків плідно співпрацюють з метою розвитку системи професійно-технічної освіти. Безумовно, кожна зі сторін переслідує свою мету і дбає про свої інтереси. Мета європейської держави - це стабільність суспільства, узгодження потреб ринку праці і номенклатури професійних дипломів і посвідчень. Тому демократичні уряди намагаються створити певну конкуренцію на ринку освітніх послуг, що передбачає для молоді і безробітних можливість вільного вибору навчального закладу, кращої якості пропонованих послуг. Мета промислових підприємств - це збільшення своїх прибутків й обсягів виробництва, тому вони зацікавлені у постійному підвищенні професійної компетентності своїх працівників, а також щоб зайняти провідне місце не лише на національному, а й світовому ринку освітніх послуг. На нашу думку, з огляду на досвід країн ЄС, в Україні необхідно одночасно проводити модернізацію системи професійної освіти і промислового сектору, щоб процес становлення і розвитку їх відбувався одночасно.

Науковець О. Ігнатюк [4] підсумовує особливості функціонування сучасної інженерної освіти в країнах ЄС:

- *по-перше*, всі країни європейської спільноти ставлять за мету створення конкурентоспроможної й динамічної економіки, заснованої на знаннях і здатної збільшити кількість робочих місць, забезпечити стає економічне зростання, соціальну згуртованість і протистояти глобальній експансії американського капіталу.

- *по-друге*, підкреслюється роль освіти у підвищенні добробуту нації, посиленні інтеграції освіти й науки, відповідальності вищих закладів освіти за соціальну згуртованість суспільства, відкритість Європи для іншого світу, важливість навчання протягом усього життя.

- *по-третє*, відзначається важливість упровадження наукових розробок у виробництво, розвиток інноваційної діяльності. У результаті вищі навчальні заклади мають стати більш автономними, відкритими й фінансово незалежними.

Згідно дослідження П. Кухарчук [11] у Європі проводять низку реформ, які забезпечують трансферність (можливість вільної зміни, переходів) і транспарентність (взаємна прозорість, відкритість) між нерівноцінними у минулому і рівнозначними нині напрямом освітньої підготовки, зокрема в професійно-технічній освіті.

Крім проведення проектів на рівні ЄС, у галузі професійно-технічної освіти ухвалено низку програмних документів. Два найважливіших з них Барселонська програма «Детальна робоча програма з досягнення цілей системи загальної та професійної освіти в Європі до 2010 р.» (2001 р.) і Копенгагенська декларація «Декларація про посилену європейську кооперацію в галузі професійно-технічної освіти» (2002 р.), які визначають довгостроковий, стратегічний розвиток професійно-технічної освіти і, зокрема, становлення європейського освітнього простору.

Висновки. Досвід країн ЄС є досить актуальним для підготовки майбутніх фахівців професійно-педагогічної діяльності в професійно-технічних навчальних закладах в Україні, оскільки у кожній країні по-своєму, унікально відбувається організація та забезпечення неперервної професійної освіти та підготовки, що зумовлене певною мірою історико-культурними особливостями розвитку цих країн та їхніх освітніх систем. Проведений аналіз літератури дає можливість стверджувати про вкрай важливу необхідність в Україні здійснювати підготовку педагогів професійного навчання зі школи та завершувати вищим інженерно-педагогічним навчальним закладом.

Важливою світовою тенденцією розвитку системи професійно-технічної освіти є активізація приватних роботодавців в її діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абашкіна Н.В. Принципи розвитку професійної освіти в Німеччині / Н. В. Абашкіна. - К. : Вища школа, 1998. - 207 с.
2. Авшенюк Н. Європейський центр розвитку професійної освіти / Авшенюк Н. 11 Професійно-технічна освіта. - 2005. - № 1 - С. 38 - 39.
3. Авшенюк Н. Міжнародний вимір соціального партнерства у професійній освіті // Н. Авшенюк, Н. Креденець / Порівняльна професійна педагогіка. - 1. - 2012. - С. 59 - 67.
4. Ігнатюк О. А. Особливості функціонування системи інженерної освіти в країнах європейського союзу // О. А. Ігнатюк / Педагогіка вищої школи. Теорія і практика управління соціальними системами. - 1. - 2009. - С. 82 - 86.
5. Коваленко О. Е. Теоретичні засади професійної педагогічної підготовки майбутніх інженерів-педагогів в контексті приєднання України до Болонського процесу: монографія / О. Е. Коваленко, Н. О. Брюханова, О. О. Мельниченко. - Харків: УІПА, 2007. - 162 с.
6. Корсак К. Модернізація или движение в противоположном направлении? / К. Корсак // Зеркало недели. - 2004. - № 7 (482). - 21 - 27 февраля
7. Сисоева С. О. Реалізація стандартів професійних кваліфікацій: досвід Республіки Польща / С. О. Сисоева 11 Наукові праці: науково-методичний журнал. - Т. 75. - Вип. 62. Педагогічні науки. Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2007. - С. 22 - 26.
8. <http://buklib.net/books/33203/>
9. <http://studopedia.com.ua/>
10. Сайт Европейской организации инженерного образования SEFI: <http://www.sefi.be/>
11. <http://tme.umo.edu.Ua/docs/8/13.pdf>

Державний комітет зв'язку та інформації України ф.СР-1

п]

ДЕРЖАВНЕ
ІНФОРМАЦІЙНО-ВИРОБНИЧЕ ПІДПРИЄМСТВО
ВИДАВНИЦТВО «ПЕДАГОГІЧНА ПРЕСА»

Ь

пв	місце	літер.
----	-------	--------

ДОСТАВИЛ КАРТКА - ДОРУЧЕННЯ

На _____ газету
_____ журнал

«Трудова підготовка в рідній школі»

найменування видання

Директор видавництва

Олексій ОСЬКІН

Головний редактор редакції журналів

Ніна БЕРІЗКО

Над номером працювали:

Ніна БЕРІЗКО, Ніна ЧЕХОВСЬКА, Олександр МАКАРЕНКО

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ ЖУРНАЛУ, ВИДАВНИЦТВА:

03680, м. Київ, вул. Олександра Довженка, 3, 3-й поверх

Тел.: (044) 456-37-02, 456-37-32,

e-mail: 2345255@ukr.net

Рекламний відділ

Тел.: (044)456-37-02

pedpressa@ukr.net

Підписано до друку 01.10.2015 р.
Формат 60x84У₈. Папір газет. Друк офсет.
Умови, друк. арк. 5,58. Обл.-вид. арк. 6,5.
Наклад 299. Зам.268-09-15.

Пре-прес та друк ТОВ фірма «АНТОЛОГІЯ»

м. Київ, вул. Маршала Гречка, 13

^

Вартість	передплата	кількість комплектів	1
	переддрук		

на 2015 рік по місяцях

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----

поштовий

місто _____

індекс _____

село _____

код вулиці

область _____

район _____

буд.	корп.	кв.
------	-------	-----

вулиця _____

прізвище, ініціали